

2. Бугайчук, К.Л. Електронний підручник: поняття, структура, вимоги: [Електронний ресурс] // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2011. – № 2 (22). – Режим доступу: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/437>.

3. Вембер В. П. Роль та місце електронного підручника в навчально-методичному комплекті з навчального предмета для загальноосвітньої школи: Актуальні проблеми психології: зб. наук. праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / за ред. С. Д. Максименка. – Т. VIII, вип. 6. – К., 2009. – С. 43–51.

4. Кузнецова І.О. Електронний підручник як важливий компонент системи дистанційного навчання: Вісник СевНТУ. Серія: Педагогіка. – Севастополь: СевНТУ. – 2012. – № 127/2012. – С. 63–67

НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ: ПОРАДИ ДЛЯ ПЕДАГОГІВ

Литовченко С.В., доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу освіти дітей з порушеннями слуху Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, м. Київ, Україна

Відповідно до рекомендацій МОН України з 14 березня 2022 року освітній процес відновлено в тих областях, де є можливість навчатись. Утім є особливості його організації в умовах воєнного стану.

Першочергова мета – заспокоїти, створити психологічний комфорт, не такою мірою надати знання, як відволікти дітей від тривожних новин та страшних подій, надати можливість спілкування зі своїми вчителями, друзями, однолітками. Навчання – атрибут мирного нормального життя, стабільності, це заспокоює, надає відчуття безпеки.

Педагогічні працівники спеціальних шкіл та інклюзивних класів, які працюють з дітьми з порушеннями слуху, вже мають значний досвід організації дистанційного навчання, мають цікаві напрацювання, презентації, відеозаписи; відділом освіти дітей з порушеннями слуху Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченко НАПН України підготовлено рекомендації [1-4]. Специфіка полягає в тому, що навчання відбувається в умовах воєнного стану, необхідно враховувати психологічний стан учнів, не перевантажувати, відволікти їх на конструктивну діяльність, емоційно підтримувати.

Позитивним є наявність варіантів організації освітнього процесу (із врахуванням обставин, що склалися, зокрема місце перебування дитини, можливості долучитися до навчання тощо): уроки та заняття онлайн у синхронному режимі; записи уроків та занять із можливістю їх перегляду у зручний час, використання матеріалів та ресурсів на інтерактивних освітніх платформах МОН України. В областях, де відновлено освітній процес, діти, які тимчасово переїхали з інших міст та не мають можливості навчатися у своєму закладі, за заявою батьків можуть бути зараховані до місцевої школи.

Водночас, відповідно до чинного законодавства тривалість здобуття загальної середньої освіти для учнів з особливими освітніми потребами може бути продовжена на один рік (за бажанням батьків, на розгляд закладу освіти чи місцевого відділу освіти).

Також кожен заклад має можливість вносити корективи в організацію освітнього процесу (початок уроків, кількість та тривалість уроків тощо). Варто

враховувати, що багато вчителів та учнів не зможуть брати участь у навчанні, частина вчителів поєднують роботу з волонтерською діяльністю, захищають нас у складі Збройних сил України, Територіальної оборони.

Радимо педагогам: потурбуватися про себе, свій емоційно-психологічний стан, дізнатися та використовувати техніки подолання тривожності;

– стабілізувати психологічний стан дітей, за потреби надавати психологічну підтримку; створити зону комфорту, яка асоціювалася б з мирним життям, сприяла усталеному режиму дня, відволікала від тривожних новин;

– проводити уроки у спрощеній формі, не навантажувати завданнями, не створювати стресових ситуацій; передбачити менше нового академічного матеріалу, натомість більше звернути увагу на актуалізацію вивченого, повторення; включати творчі завдання (такі завдання сприяють нормалізації психологічного стану, дитина відволікається), більше дитячої літератури з позитивним сюжетом, творів про природу, тварин; розповідати чи інсценувати казки, використовувати елементи «лялькового театру» тощо;

– враховувати вікові особливості учнів – не привертати увагу до негативних моментів у молодшому віці (основні питання безпеки можна обговорювати в ігровій формі, з позитивним фоном), зі старшими учнями доцільно обговорювати безпекові моменти, ознайомити із відповідними наочними матеріалами (використовувати схеми, інфографіку лише з офіційних джерел МОН України [5], UNICEF Ukraine [6] та ін.);

– дати учням відчуття безпеки, впевненості, що дорослі можуть відповісти на важливі питання (обговорювати події війни спокійно, із врахуванням віку дітей, вислуховувати).

У момент повітряної тривоги, вчитель має сповістити дітей про тривогу, пояснити, що вони повинні пройти в укриття та припинити заняття.

Доцільно підготувати та запропонувати поради для батьків, як діяти у складній ситуації, як надати дитині психологічну допомогу (можна скористатися освітніми платформами МОН України, UNICEF Ukraine, Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України та ін.).

Не зважаючи на складні обставини війни, варто сприяти формуванню у дітей позитивного світосприйняття, запевняти у тому, що ворог зазнає поразки і незабаром ми знову повернемося до мирного життя.

З досвіду педагогів, які навчають дітей з порушеннями слуху:

– для дітей дошкільного віку під час дистанційної роботи більш ефективними є індивідуальні зустрічі/заняття (за індивідуальним планом) відповідно до можливостей, рівня підготовки дитини, психологічного стану; дистанційні заняття у форматі онлайн проводяться не кожного дня; батькам надсилаються завдання для дітей та рекомендації щодо їх виконання (рекомендації зручно обговорювати під час запланованого онлайн заняття чи організувати консультації за потреби);

– більшість школярів сумлінно ставляться до навчання, серйозні та дисципліновані, виконують завдання, проте педагоги визнають, що повноцінне навчання не завжди є можливим, не навантажують учнів, кількість уроків може бути зменшена (наприклад, у початковій школі в режимі онлайн проводяться уроки з математики, української мови, курсу «Я досліджую світ», частина матеріалу надсилається для опрацювання за можливості); корекційні заняття частково планується проводити після відновлення очного формату, надаються матеріали для самостійного опрацювання та рекомендації;

– варто акцентувати на індивідуальному підході із врахуванням психологічного стану учнів, можливостей долучитися до онлайн навчання, рівня підготовки тощо; поступовому включенні до освітнього процесу, сприянні виходу із стану стресу, а також на співпраці з батьками – підготовка матеріалів для батьків, проведення консультацій, психологічна підтримка;

– педагоги, зокрема дошкільних груп, також поєднують навчання та супровід вихованців закладу та дітей, які вимушено переїхали з інших міст та проживають поряд.

Співробітники відділу освіти дітей з порушеннями слуху Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченко НАПН України

готові надавати методичну та консультативну підтримку з організації освітнього процесу в умовах воєнного стану.

Література:

1. Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України. Жук В.В. Як підготувати та провести індивідуальне корекційне заняття з дитиною з порушенням слуху дистанційно. Практичні поради. 2020. Режим доступу: <http://ispukr.org.ua/?p=5702#.Xz1q-tQS9H0>

2. Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України. Замша А.В., Адамюк Н.Б. Дистанційне навчання дітей з порушеннями слуху. 2020. Режим доступу: <http://ispukr.org.ua/?cat=5&paged=3#.Xz1qcdQS9H0>

3. Литовченко С. Дистанційне навчання дітей з порушеннями слуху: рекомендації учасникам команди супроводу. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2020. № 3-4 (97-98). С. 301-311. [DOI:10.24139/2312-5993/2020.03-04/301-311](https://doi.org/10.24139/2312-5993/2020.03-04/301-311)

4. Положення про дистанційну форму здобуття загальної середньої освіти». 2020). Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogoobgovorennya-proyekt-polozhennya-pro-distancijnu-formu-zdobuttya-zagalnoyiserednoyi-osviti>

5. Сайт Міністерства освіти і науки України. Узагальнені новини від МОН і UNICEF. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/suchasne-doshkillya-pid-krilami-zahistu/uzagalneni-novini-vid-mon-i-unicef>

6. Сайт Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ). Поради батькам під час війни. Режим доступу: <https://www.unicef.org/ukraine/documents/parents-at-war>